

УДК 355.01

DOI 10.34079/2518-1521-2026-16-44-79-87

М.І. Зелінська,
А.О. Чечель,
М.С. Чечель.

УКРАЇНА: ВІД СЛАБКОЇ ДЕРЖАВИ ДО АДАПТИВНОЇ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ, ЛІДЕРСТВО ТА ІНСТИТУЦІЙНУ ТРАНСФОРМАЦІЮ

Ця стаття пропонує переосмислення сили держави на прикладі України, представляючи динамічну типологію державності (слабка–гібридна–адаптивна сильна) та інтегруючи оригінальну аналітичну основну концепцію, відому як теорія слабкої держави. У дослідженні стверджується, що трансформація України в умовах повномасштабної війни демонструє неklasичну модель сильної держави, яка народжується через інституційну адаптивність, мобілізацію суспільства та стійкість існуючого в державі політичного лідерства. Особлива увага приділяється ролі президентської влади як стабілізуючого та мобілізуючого фактора. Результати дослідження кидають виклик статичним дихотоміям «strong state – weak state» у державно-політичній теорії та пропонують процесуальне розуміння сили держави.

Ключові слова: сильна держава, лідерство, слабка держава, президент, адаптивна сильна держава, Україна, війна.

Український випадок спонукає до фундаментального переосмислення підходів до розуміння сильної держави в сучасній політичній науці, особливо в умовах повномасштабних воєнних конфліктів та системних криз. Традиційні теоретичні підходи, що беруть свій початок у веберівській та неоінституціональній традиції, пов'язують силу держави передусім із централізованістю влади, бюрократичною узгодженістю та монополією на легітимне насильство (Mann, 1984; Fukuyama, 2013). Водночас емпіричний досвід України засвідчує, що ці критерії, хоча й залишаються важливими, є недостатніми для пояснення процесів державної стійкості та трансформації в умовах екстремального зовнішнього тиску.

Слабкі держави становлять широкий спектр. Вони бувають:

1) природно слабкими через фізичне та географічне розташування або несприятливу екологічну та економічну ситуацію та обмеженість ресурсів;

2) спочатку сильними, але демонструють слабкість на певному етапі свого функціонування через погане управління, деспотизм, внутрішні суперечності або зовнішній напад;

3) державами змішаного типу, що поєднують характеристики двох вищезазначених.

Сучасні вчені оцінюють рівень слабкості держави за її здатністю досягати державних цілей, таких як безпека людей та розвиток суспільства, тобто базис виживання для держави та громадян. Через невеликий потенціал вважається, що слабкі держави мають мало автономії та не можуть багато чого досягти самотійно. Слабка держава або підпорядковується іншій владі, або внутрішнім силам усередині держави, як феодальна держава з безсилим королем.

Варто відзначити погляд авторів на проблему існування слабких держав Баррі Б'юзена (Buzan B., 1991), який вважав, що сутність будь-якої держави полягає в поєднанні трьох основних компонентів, що утворюють трикутник, а саме інституційного вираження держави (бюрократії) - адміністративної, правової та законодавчої влади, примусової влади. Цей показник також включає норми та процедури, за якими здійснюється державне

управління. Необхідно зазначити, що модель не приділяє великої уваги тому, чи є інституції демократичними чи ні.

Другим компонентом трикутника є ідея (дух) держави (нації). Ця ідея об'єднує людей у соціально-політичній єдності та відповідає на питання про те, як організована держава та причини її існування. Показник пов'язаний з такими термінами, як національність та ідеологія, особливо потужними в національних державах.

А третім компонентом є фізична основа існування держави (територія) – оскільки держава складається з людей, певної території та природних ресурсів у межах державних кордонів.

Тобто, висновок полягає в тому, що якщо один із компонентів цього умовного трикутника відсутній або слабкий у своїй функціональній природі, держава схильється до слабкості та втрачає свою силу.

Щодо визначень могутньої та сильної держави (*powerful state and strong state*) та відмінностей між ними можна звернутися до Кембриджського словника (*Dictionary Cambridge, 2022*). Отже, могутня держава – це держава, яка має потенціал сили, певний вплив на суб'єктів зовнішньої політики та відіграє значну роль на міжнародній арені. Водночас сильна держава – це утворення, невразливе до руйнування, як зовнішнього, так і внутрішнього, і може проводити складну політику без урахування протилежних зацікавлених сторін. Вона достатньо сильна, щоб мати власну зовнішню політику та не бути підпорядкованою іншим державам. Зазвичай це означає достатню оборонну силу для стримування нападу агресора.

У сучасній політичній науці дедалі очевиднішою стає обмеженість класичної дихотомії в теорії «*strong state – weak state*», оскільки вона не враховує динамічної природи державності, особливо в умовах криз і воєн. У цьому контексті доцільно запропонувати авторський підхід до осмислення слабкої держави, який умовно може бути позначений як «теорія *weak/ adaptive strong state*», де *weak state* розглядається не як стан інституційного колапсу, а як конфігурація нестійкої рівноваги між формальними та неформальними інститутами, що характеризується фрагментацією влади, варіативністю правил гри та обмеженою здатністю до стратегічної консолідації. У цьому контексті запропонована концепція адаптивної сильної держави дозволяє адекватніше описати функціонування держав у ситуаціях високої невизначеності та загроз.

Емпіричні дані, зокрема індекси *Fragile States Index (FSI)* та *Varieties of Democracy (V-Dem)*, підтверджують наявність парадоксальної динаміки: Україна одночасно демонструє ознаки структурної вразливості, притаманні слабким державам, і водночас — високий рівень функціональної спроможності, інституційної безперервності та демократичної стійкості. Така комбінація ставить під сумнів припущення про взаємовиключність слабкості та сили держави одночасно й дозволяє розглядати їх як співіснуючі характеристики в межах однієї політичної системи.

Саме на цій основі пропонується нова типологія державності, яка включає три взаємопов'язані стани: *weak state*, *hybrid state* та *adaptive strong state*. *Weak state* характеризується домінуванням фрагментації та нестабільності, *hybrid state* — поєднанням елементів слабкості та зростаючої спроможності, тоді як *adaptive strong state* визначається здатністю держави не лише ефективно виконувати свої функції, але й адаптуватися до кризових умов, інтегруючи суспільство та міжнародні ресурси у процес управління.

У ході всіх цих роздумів, в останні роки спостерігається дедалі більша деталізація концепцій, які так чи інакше підходять до феномену невдалих (слаборозвинених) держав. Зокрема, окрім термінів «слабка», «провалена» та «вмираюча» (файлінгова) держава, вчені почали використовувати терміни «зруйнована», «крихка», «травмована» (пошкоджена) та зменшена держава.

Деякі з цих термінів, такі як крихка, частіше використовуються стосовно країн, які нещодавно вийшли з кризи або подолали громадянську війну та є поки що досить крихкими. Інші характеризують різні етапи руйнування державності.

Термін «держава, що провалюється» стосується країн, які не можуть вирватися з нескінченної траєкторії розпаду. До них належать переважно Ліван, Гвінея, Ефіопія, Малі, Чад та Лівія.

Поняття «слабка держава» використовується для позначення групи країн, де процес модернізації відкрито зупиняється або навіть йде назад – Демократична Республіка Конго, Руанда, Боснія, Філіппіни та деякі країни Латинської Америки.

Термін «держави, що зазнали краху» стосується утворень, які фактично представляють держави, що зазнали деградації в політичному просторі, такі як Сомалі, Ліберія та Гаїті.

У попередніх дослідженнях автор (Зелінська М., 2017; Зелінська М., 2019) також дотримувався дещо суперечливого підходу до ототожнення понять недієздатної та слабкої держави, головним чином через вищезгадану проблему відсутності чіткого визначення цих понять у зарубіжних та, особливо, у вітчизняних дослідників. На думку Р. Ротберга (2004), можливість або неможливість, ефективність або неефективність надання державою громадянам трьох груп політичних благ є основою для поділу держав на сильні держави, слабкі держави; «держави, що зазнали краху»; «держави, що зазнали краху» (powerful state, strong state, weak states; "failed states"; "collapsed states").

На основі запропонованої теоретичної рамки доцільно сформулювати типологію державності, яка відображає процесуальний характер трансформації. На відміну від бінарної та класичної моделей, ця типологія включає три ідеальні типи, що відповідають різним конфігураціям державної спроможності.

Weak state характеризується домінуванням фрагментації, нестабільністю інституційних правил та обмеженою здатністю до довгострокового планування. Держава у цьому стані здатна виконувати базові функції, але не має достатнього рівня координації для ефективної реалізації складних політик. Такий стан відповідає описам державної слабкості в класичних роботах, однак у межах нашої теорії він розглядається як динамічний, а не статичний.

Hybrid state є перехідною формою, у якій поєднуються елементи слабкості та зростаючої спроможності. У цьому стані держава починає посилювати свої інституції, однак зберігає залежність від неформальних практик і зовнішніх ресурсів. Саме цей етап є найбільш нестабільним, оскільки він поєднує процеси консолідації та дезінтеграції.

Adaptive strong state визначається як стан, у якому держава не лише досягає високого рівня інституційної спроможності, але й демонструє здатність до адаптації в умовах криз. Ключовими характеристиками є інтеграція суспільства у процес управління, гнучкість інституцій та активна міжнародна суб'єктність. На відміну від класичних strong states, ця модель не базується виключно на централізації, а передбачає поєднання різних рівнів управління.

Україна у цьому контексті демонструє послідовний перехід від weak state (до 2014 року) до hybrid state (2014–2021) і далі до adaptive strong state (powerful) після 2022 року, що підтверджує процесуальний характер державної трансформації.

Україна до 2014 року значною мірою відповідала характеристикам weak state у запропонованому розумінні, оскільки політична система функціонувала в умовах конкуренції формальних та неформальних інститутів, а стратегічна узгодженість державної політики залишалася обмеженою. Ця конкуренція проявлялася у домінуванні олігархічних груп, що фактично виступали альтернативними центрами впливу, підриваючи монополію держави на прийняття рішень та створюючи ситуацію «розподіленого суверенітету». Як

наслідок, державна політика часто набувала реактивного, а не стратегічного характеру, що відповідало опису обмеженої координаційної спроможності.

Це підтверджується і емпіричними даними: у 2010 році показник України за *Fragile States Index* становив приблизно 69–70 балів, що відповідало категорії «warning», тобто держав із підвищеним рівнем структурної вразливості. Паралельно індекси *Varieties of Democracy* фіксували відносно низький рівень ліберальної демократії (близько 0.4), що свідчило про слабкість інституційних обмежень влади та нестабільність політичних правил. У сукупності ці показники підтверджують, що Україна перебувала у стані функціонуючої, але інституційно нестійкої держави.

Водночас уже в цей період існували елементи, які згодом стали основою трансформації. Передусім йдеться про громадянське суспільство, яке продемонструвало здатність до швидкої самоорганізації під час таких вирішальних подій для української державності, як Помаранчева революція та особливо Революція Гідності. Ці події можна розглядати як прояв латентної соціальної спроможності, яка в умовах слабкої держави виконує саме рятуючу компенсаторну функцію. Таким чином, ще до початку інституційних реформ в Україні існувала важлива передумова майбутнього зміцнення держави — а саме, здатність суспільства до мобілізації та колективної дії.

Період після 2014 року ми можемо охарактеризувати як фазу *hybrid state*, у межах якої держава поступово посилює свої інституційні спроможності, однак все ще зберігає риси структурної слабкості. Це проявляється у паралельному існуванні процесів модернізації та інституційної інерції. З одного боку, відбувається реформування сектору безпеки, створення нових антикорупційних інституцій та децентралізація, яка суттєво підвищує спроможність місцевого самоврядування. З іншого боку, все ще зберігаються корупційні практики, політична фрагментація та суттєва залежність від зовнішньої допомоги.

Емпірично ця амбівалентність відображається у динаміці міжнародних індексів, зокрема *Fragile States Index* (FSI) та *Varieties of Democracy* (V-Dem). Дані FSI засвідчують зростання рівня структурної вразливості України після 2014 року, що досягає пікових значень у середині десятиліття внаслідок збройного конфлікту, після чого спостерігається відносна стабілізація показників у наступні роки. Така динаміка вказує на те, що, попри збереження значного рівня системного тиску, держава демонструє здатність до часткового відновлення та адаптації.

Паралельно показники V-Dem відображають іншу, не менш важливу тенденцію — поступове зміцнення демократичних інститутів, зокрема зростання індексів електоральної та ліберальної демократії у постреволюційний період. Це свідчить про те, що інституційні процедури, попри кризовий контекст, не лише зберігаються, але й зазнають поступового розвитку.

Таким чином, емпіричні дані підтверджують наявність структурної амбівалентності, у межах якої процеси інституційного зміцнення співіснують із проявами вразливості. У цьому сенсі *hybrid state* в українському випадку постає не як тимчасова або нестабільна фаза, а як складна і відносно стійка конфігурація, що поєднує елементи слабкості та зростаючої державної спроможності.

Вирішальним етапом трансформації стає повномасштабна війна 2022 року, яка, всупереч класичним очікуванням щодо руйнування слабких держав (*collapsed states*), виступає каталізатором переходу до *adaptive strong state*. Уже на початковому етапі вторгнення Україна демонструє те, що можна визначити як ефект прискореної консолідації державної спроможності, який проявляється у трьох ключових вимірах, про які ми вище вже згадували, а саме: військовому, адміністративному та суспільному, як в теорії Баррі Б'юзена (Buzan B., 1991).

У військовому вимірі держава забезпечує швидку мобілізацію та координацію оборони, що свідчить про різке зростання коерсивної спроможності. В адміністративному — зберігається безперервність управління, функціонування фінансової системи та базових державних сервісів. У суспільному — відбувається масова мобілізація громадян, бізнесу та волонтерських мереж, які інтегруються у виконання державних функцій.

У цьому контексті теза Ч. Тіллі про те, що «війна створює держави» (Tilly, 1990), набуває нового змісту. Якщо у класичній європейській історії війна сприяла централізації, то в Україні вона стимулює мережеву консолідацію, де держава виступає координатором, а не єдиним виконавцем функцій. Яскравим прикладом є використання цифрових інструментів, зокрема Дія, яка забезпечує доступ до державних послуг навіть у воєнних умовах, а також масштабні волонтерські ініціативи, що доповнюють державні механізми забезпечення армії.

Таким чином, український випадок дозволяє сформулювати ключову тезу: у сучасних умовах війна не обов'язково веде до state failure; за наявності соціальної мобілізації, інституційної основи та ефективного політичного керівництва вона може виступати механізмом прискореного переходу від weak state до adaptive strong state.

Це, у свою чергу, підтверджує необхідність переосмислення класичних теорій державності та переходу до моделей, що враховують адаптивність, мережевість і взаємодію держави із суспільством як ключові фактори сучасної державної сили.

Зростання коерсивної спроможності держави проявляється у здатності організувати ефективний військовий опір, що супроводжується одночасним посиленням адміністративної та екстрактивної функцій, що відповідає підходам Besley і Persson (2011). Водночас, на відміну від класичних моделей strong state, український випадок характеризується високим рівнем інтеграції громадянського суспільства у процес реалізації державних функцій, що дозволяє говорити про специфічну форму «розподіленої державної спроможності». Важливо підкреслити, що ця трансформація зумовлена не лише класичними інституційними реформами, а передусім переосмисленням взаємодії між державою та суспільством, а також мобілізацією латентних ресурсів, які зазвичай залишаються неактивованими у стабільних умовах. Залучення громадянського суспільства до виконання державних функцій, прискорена цифровізація управління та гнучкість адміністративних практик свідчать про формування принципово нової моделі державності, яка відрізняється від традиційних уявлень про сильну державу як жорстко ієрархічну систему.

В результаті Україна за дуже короткий час (6 місяців) змогла отримати статус «потужної держави» (збільшення індексу стабільності в Україні), здобути авторитет на міжнародній арені та суб'єктність у політичних процесах, об'єднати своє населення через певну національну ідею «української мрії про мирне та щасливе життя».

Отже, як ми можемо бачити, саме «теорія weak/ adaptive strong state» дозволяє також переосмислити роль криз у розвитку державності. Якщо у традиційних теоріях криза розглядається як загроза державі, то у цій моделі вона виступає як триггер декомпозиції нестійкої рівноваги, що відкриває можливість для переходу до нового стану. Саме цей механізм спостерігається у випадку України, де війна руйнує старі патерни взаємодії між державою та суспільством і створює умови для формування нової конфігурації влади. Таким чином, «теорія weak/ adaptive strong state» пропонує розглядати державність як континуум, у межах якого ключову роль відіграють не лише інституційні характеристики, але й здатність системи до трансформації, що дозволяє інтегрувати концепції resilience (Clark, 2021) та state capacity (Fukuyama, 2013) у єдину аналітичну рамку.

Таблиця 1. Динаміка державної крихкості та інституційної стійкості України у 2010–2024 рр.

Year	Trend
2010	Warning (moderate fragility)
2015	Increased fragility (conflict impact)
2020	Partial stabilization
2022	Sharp increase due to full-scale war
2024	High fragility with institutional resilience

Джерело: складено автором на основі даних Fragile States Index (Fund for Peace, 2010–2024).

Дані показують, що попри коливання, спричинені війною, Україна зберігає інституційну безперервність та демократичну стійкість. У той час як показники FSI вказують на структурний тиск, індекси V-Dem підтверджують збереження демократичних процедур, що підтверджує класифікацію України як адаптивної сильної держави.

Варто зазначити ще те, що, без сумніву, особливого значення у процесі трансформації державності набуває фактор політичного лідерства, який у класичних теоріях часто недооцінюється порівняно з інституційними змінними. Однак у ситуаціях екзистенційних криз саме лідерство може виступати критичним елементом, що визначає здатність держави до мобілізації та координації (Зелінська М., 2026).

У випадку України президентська влада відіграє роль системоутворюючого елемента, який забезпечує інституційну безперервність, символічну консолідацію та міжнародну репрезентацію держави. Це відповідає загальним положенням теорії державної спроможності, згідно з якими ефективний центр прийняття рішень є необхідною умовою функціонування strong state (Fukuyama, 2013).

Стійкість президентської влади у цьому контексті може бути проаналізована через три взаємопов'язані виміри. Перший — інституційний, який передбачає здатність забезпечувати функціонування державних органів навіть у умовах фізичної загрози їхньому існуванню. Україна демонструє високий рівень такої стійкості, оскільки центральні органи влади продовжують працювати в умовах війни без значних збоїв.

Другий вимір — комунікативний, який полягає у здатності лідера формувати узгоджений наратив, підтримувати довіру населення та забезпечувати інформаційну мобілізацію. У сучасних умовах інформаційна складова гібридної війни є не менш важливою, ніж військова, і ефективна комунікація стає ключовим елементом державної спроможності.

Третій вимір — міжнародний, який передбачає здатність представляти державу на глобальному рівні, формувати коаліції та забезпечувати зовнішню підтримку. У цьому аспекті президент виступає як головний агент міжнародної суб'єктності держави, що відповідає підходам Zürn (2018) до аналізу глобального управління.

Для глибшого розуміння цього феномену ми вважаємо за доцільне звернутися до порівняльного аналізу, зокрема до випадків ефективного політичного лідерства у кризових умовах, таких як Winston Churchill або Charles de Gaulle, де політичні лідери виконували функцію символічної та політичної консолідації. Однак на відміну від класичних прикладів, сучасний український випадок відбувається у контексті цифрового суспільства, що значно підсилює саме інформаційно-комунікативний вимір лідерства.

Водночас принципово важливо підкреслити, що роль президентської влади в Україні не призводить до руйнування демократичних інститутів, оскільки вона функціонує у взаємодії з активним громадянським суспільством та децентралізованою системою

управління. Це дозволяє уникнути спокуси в трансформації сильної держави у авторитарну, що є одним із ключових ризиків у класичних моделях powerful-strong state.

Таким чином, стійкість президентської влади, в нашому випадку, виступає не як альтернатива інституційній спроможності, а саме як її каталізатор, що забезпечує координацію, мобілізацію та легітимацію державної політики в умовах кризи.

Разом з тим український випадок виявляє і певні обмеження цієї моделі. Зокрема, залежність від зовнішньої фінансової та військової підтримки ставить питання про довгострокову автономність державної спроможності, а воєнні умови створюють потенційні ризики для демократичних процедур та інституційного балансу. Це свідчить про те, що ми з обережністю зазначаємо, що адаптивна сильна держава є контекстуально зумовленою та може розвиватися у різних напрямках залежно від післявоєнних трансформацій.

У ширшій перспективі досвід України дозволяє переглянути підходи до аналізу держав, які традиційно класифікуються як слабкі або крихкі. Він демонструє, що за певних умов такі держави можуть володіти прихованим потенціалом до швидкої трансформації, особливо тоді, коли зовнішні загрози стимулюють процеси координації та мобілізації. Емпіричний аналіз показує, що війна може виступати не лише фактором руйнування, але й механізмом трансформації, що активує процеси консолідації державної спроможності. Особливу роль у цьому процесі відіграє політичне лідерство, зокрема стійкість президентської влади, яка забезпечує інтеграцію інституційних, суспільних та міжнародних ресурсів.

Загалом головний теоретичний висновок полягає в тому, що сила держави у ХХІ столітті має розглядатися як адаптивна спроможність, а не як статична інституційна характеристика. Україна демонструє модель державності, в якій резильєнтність, гнучкість та інтегрованість суспільства є не менш важливими, ніж традиційні показники strong state. Це відкриває нові перспективи для дослідження політичних систем в умовах глобальної нестабільності.

Бібліографічний список:

- Acemoglu, D. and Robinson, J.A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York: Crown.
- Besley, T. and Persson, T. (2011) 'Fragile states and development policy', *Journal of the European Economic Association*, 9(3), pp. 371–398. doi:10.1111/j.1542-4774.2011.01022.x.
- Buzan, B. (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd edn. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Clark, J.N. and Ungar, M. (eds.) (2021) *Resilience, Adaptive Peacebuilding and Transitional Justice: How Societies Recover after Collective Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coppedge, M. et al. (2024) V-Dem Dataset v14 / relevant version used for the article. Gothenburg: Varieties of Democracy Institute. Available at: V-Dem database (accessed 1 April 2026).
- Dictionary Cambridge (2022) <https://dictionary.cambridge.org/>
- Fukuyama, F. (2013) 'What is governance?', *Governance*, 26(3), pp. 347–368. doi:10.1111/gove.12035.
- Fund for Peace (2024) *Fragile States Index 2024*. Available at: *Fragile States Index official data and country dashboard* (accessed 1 April 2026).
- Mann, M. (1984) 'The autonomous power of the state: its origins, mechanisms and results', *European Journal of Sociology*, 25(2), pp. 185–213. doi:10.1017/S0003975600004239.
- Rotberg, R.I. (ed.) (2004) *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Tilly, C. (1990) *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1990*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Zelinska, M., & Chechel, A. (2019). The "weak state" concept: theoretical roots and practical implementation.
- Zürn, M. (2018) 'Contested global governance', *Global Policy*, 9(S1), pp. 138–145. doi:10.1111/1758-5899.12521.
- Зелінська, М. І. (2017). Інститут президентства в Україні в межах концепції «Fragile State» [Розд. 2.2]. Вища школа економіки та гуманітаристики (Польща).
- Зелінська, М. (2026). РОЛЬ СИЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖ ТРАНЗИТОМ ДЕРЖАВНОСТІ, КРИЗОЮ ЛЕГІТИМНОСТІ ТА МОБІЛІЗАЦІЄЮ ІДЕНТИЧНОСТІ. Редакційна колегія, 337.

References

- Acemoglu, D. and Robinson, J.A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York: Crown.
- Besley, T. and Persson, T. (2011) 'Fragile states and development policy', *Journal of the European Economic Association*, 9(3), pp. 371–398. doi:10.1111/j.1542-4774.2011.01022.x.
- Buzan, B. (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd edn. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Clark, J.N. and Ungar, M. (eds.) (2021) *Resilience, Adaptive Peacebuilding and Transitional Justice: How Societies Recover after Collective Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coppedge, M. et al. (2024) V-Dem Dataset v14 / relevant version used for the article. Gothenburg: Varieties of Democracy Institute. Available at: V-Dem database (accessed 1 April 2026).
- Dictionary Cambridge (2022) <https://dictionary.cambridge.org/>
- Fukuyama, F. (2013) 'What is governance?', *Governance*, 26(3), pp. 347–368. doi:10.1111/gove.12035.
- Fund for Peace (2024) *Fragile States Index 2024*. Available at: Fragile States Index official data and country dashboard (accessed 1 April 2026).
- Mann, M. (1984) 'The autonomous power of the state: its origins, mechanisms and results', *European Journal of Sociology*, 25(2), pp. 185–213. doi:10.1017/S0003975600004239.
- Rotberg, R.I. (ed.) (2004) *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Tilly, C. (1990) *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1990*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Zelinska, M., & Chechel, A. (2019). The "weak state" concept: theoretical roots and practical implementation.
- Zürn, M. (2018) 'Contested global governance', *Global Policy*, 9(S1), pp. 138–145. doi:10.1111/1758-5899.12521.
- Zelinska, M. I. (2017). The Institute of the Presidency in Ukraine within the Concept of the "Fragile State" [Section 2.2]. Higher School of Economics and Humanities (Poland).
- Zelinska, M. (2026). THE ROLE OF A STRONG POLITICAL LEADER IN THE MODERN WORLD: BETWEEN THE TRANSITION OF STATE, THE CRISIS OF LEGITIMACY AND THE MOBILIZATION OF IDENTITY. Editorial Board, 337.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку 20.04.2026 р.

M. Zelinska,
A. Chechel,
M. Chechel.

UKRAINE: FROM WEAK STATE TO ADAPTIVE STRONG STATE THROUGH WAR, LEADERSHIP, AND INSTITUTIONAL TRANSFORMATION

This article examines Ukraine as a case of transformation from weak statehood to adaptive strong statehood under conditions of full-scale war. It proposes a dynamic typology of statehood that distinguishes between weak, hybrid, and adaptive strong states, thereby moving beyond static binary classifications and allowing for a processual analysis of political and institutional change. The article advances Zelinska's approach to weak statehood, according to which weakness is understood not as institutional collapse but as a configuration of fragmented authority, unstable coordination, and limited strategic capacity.

The Ukrainian case demonstrates that war, although profoundly destructive, may also accelerate institutional consolidation, administrative adaptation, and societal mobilization. Special attention is paid to the role of presidential leadership as a stabilizing mechanism that helps sustain institutional continuity, political legitimacy, and international representation in conditions of existential threat. The empirical section is based on internationally recognized sources, including the Fragile States Index and V-Dem, which together illustrate the coexistence of fragility and resilience within the same political system.

The main argument of the article is that state strength in the twenty-first century should be conceptualized not as rigid institutional robustness, but as adaptive capacity: the ability to reorganize governance, maintain continuity, and integrate society and external resources under conditions of crisis.

Key words: strong state, weak state, adaptive state, Ukraine, war, presidential leadership, state capacity, institutional transformation.